

ספר
מעדני
יואל

פרשת חיי שרה

ספר מעדני יואל

פרשת חיי שרה

בו נקבצו ובאו דברות קודש וניצוצי אורה, אשר שמענו ונדעם
מרבנו הקדוש והטהור האדם הגדול בענקים

מרן יואל טייטלבוים זצוק"ל
אבדק"ק סאטמאר וגאב"ד ירושלים תובב"א

פרשת חיי שרה • תשפ"ו לפ"ק

תוכן הענינים

עובדי השם ית' ראויים לחיות לעד ולעולם ועל כן הם מקבלים שכר כאילו היו עוסקים בתורה ומצוות כל שנות העולם / **שנות נעורים הם יסוד לכל חיי האדם על אף שחסר בהם שלימות הדעת נחשבים כאילו יש בהם דעת מאחר שהם הכנה לשנות הזקנה והדעת** / בכל יום היתה שרה עובדת את השי"ת בחשק ובשמחה כאילו היום התחילה לראשונה לעבוד את השי"ת / **מי שעובד את השי"ת כל ימי חייו מקבל שכר גם על השינה וחומר הדבר לפנות לבו לבטלה ולהתנמנם באמצע דרשה או מסיבה של מצוה** / כשנתוודעה לשרה שיתמשך זרע ישראל, הבינה שתחיה לנצח, ופרחה נשמתה מתוך דביקות ה' / **המתפלל בקול בהשתפכות הנפש מעורר לב השומעים ללמוד ממנו איך להתפלל ונמשכת השפעת הקדושה עד סוף כל הדורות** / אם האדם עושה מה שביכולתו יש הבטחה מהקב"ה שינצח אף היצה"ר המפתה על עבירה שהוא מצוה / **כמה גדול כח הזמנה והכנה אל הקדושה** / רשע שונא את הצדיק בתכלית השנאה מ"מ אם יש ממון ביד הצדיק ימשך לב הרשע אחריו מרוב אהבת הממון ולא ירגיש כלל שהוא כרוך אחר צדיק / **איש המרגיש התקרבות בלב לצדיקת כרבה אינו יכול להיות עובד עבודה זרה** / אע"פ שצריך להתפלל שלא יבא לידי נסיון, מ"מ אם עומד בנסיון הוא דבר טוב ומרויח בזה הרבה מאד / **כל ישועה יש לה עת וזמן מיוחד ובהגיע אותה שעה תבוא הישועה במהירות וברעש גדול ואין לאחר אותה רגע אחת** / ראוי להקדים את לימודי הקודש בשחר טל ילדות האדם לפני לימודי חול / **אם מקדימים תחילה את דרך הרע ישאר ארס הטומאה שגם בבית אברהם תהיה רבקה דבוקה בדעותיהם והשקפותיהם של לבן** / רבקה כבר היתה דבוקה אל הקדושה וגם בבית לבן הארמי היתה קשורה במחשבתה לביתו של אברהם / **לבן דיבר בערמומית כאילו רוצה לאחר הליכת רבקה לאחר זמן אבל באמת היה בדעתם לעכב ההליכה לגמרי** / רבקה אמרה שאפילו אם לא יעלה בידה להיות אשה ליצחק רצונה לילך ולדור בבית צדיקים ולא בבית רשעים / **הנסיגות הם תכלית הבריאה ועל ידם זכינו לעבודת התפילה שיהיה כתר להקב"ה** / בכל פעם שלומד ומתפלל צריך מעט מעט להתעלות ולהוסיף באיכות

פרשת חיי שרה

עובדי השם ית' ראויים לחיות לעד ולעולם ועל כן הם מקבלים שכר כאילו היו עוסקים בתורה ומצוות כל שנות העולם

והנה מצינו במדרש (שיר השירים רבה ו, ח) אצל רבי בון בר רבי חייא שמת כשהיה צעיר לימים בן שמונה ועשרים שנים, אמר עליו רבי זירא כי הנה רבי בון הספיק בקיצור שנותיו מה שלא יגיע תלמיד ותיק מאה שנים, ומשום כך הוא מקבל שכר כאילו היה חי כל שנותיו הקצובות לו.

ובאורח"ח הק' כתב על דרך זה כלפי שרה, כי הנה זה פשוט שאילמלי היתה שרה חיה בכל אותן השנים שנחסרו מאתה הלא בודאי היתה עובדת בהם את השי"ת, א"כ ראויה לקבל שכרה גם על כל אותן השנים שלא היתה חיה בעולם כאילו היתה חיה בעולם. וזהו המכוון במה שכתב רש"י ז"ל כולן שוין לטובה, שהכוונה על כל אותן השנים החסרים משנות חייה, שגם הם נחשבים לטובה, **לאשר לא יגרע הקב"ה מן שכרה**

ויחיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג, א). כתב רש"י לבך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת ק' כבת כ' לחטא וכו'. שני חיי שרה, כתב רש"י ז"ל כולן שוין לטובה. הנה יש להבין את המכוון בדבריו אלה, כי מאחר שכבר אמר לפני זה שבת ק' כבת כ', אם כן איפוא יפלא הדבר מפני מה הוצרך הכתוב לחזור ולומר עוד שני חיי שרה ולדרוש שבא לומר 'כולן שוין לטובה'.

ונקדים מה שכתב באורח"ח הק' (ד"ה ולמה שפירשתי) לפרש את המכוון בזה, כי הנה מיתת שרה אירע על ידי ששמעה שרה את בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה, ועל ידי כך פרח נשמתה ומתה, נמצא עולה מן האמור ששרה אמינו מתה לפני הגיע זמנה, ולולי העקידה עדיין היתה שרה ממשיכה לחיות עוד כמה שנים.

שהיתה ראוייה לקבל אילו היתה חיה כל אותן השנים, הנה היא מקבלת שכרה משלם אף על אותן השנים שלא היתה בחיים. עכ"ד.

ואפ"ל עוד בביאור הענין, כי הנה איתא במדרש (בראשית רבה ט, ה) הטעם שנגזר מיתה בעולם, כיון שידע הקב"ה שיהיו רשעים בעולם, ולא טוב הדבר שהרשעים יחיו לנצח, אשר על כן נגזר מיתה לעולם. והקשו שם שאם כן ישארו הצדיקים בחיים חיותם עד עולם, ואמרו שאם כן יגרום הדבר שכל אחד יעסוק בתורה ומצוות שלא לשמה, כי עיקר כוונתו יהיה למען ישארו בחיים.

ואפשר להסביר את המכוון בדברים אלו, כי הנה עיקר חשיבות העבודה בעולם הזה הוא לאשר יש בו נסיונות, ונסתם כל חזון, ואין שום אדם יודע מי הוא הרשע ומי הוא הצדיק, מען ווייסט נישט וואו מען האלט, מען ווייסט נישט ווער איז א רשע ווער איז א צדיק, קען מען נישט מברר ויין דעם אמת', ואילמלי היו כל הרשעים שבעולם מתים, ורק הצדיקים בלבד היו חיים לעד ולעולם, אם כן נמצא שהיה מתקיים בירור השלם לעניינו, שהכל

היו יודעים מי הוא הצדיק ומי הוא הרשע, 'אז עס איז אזא אפענע זאך דער לעבט יא און דער נישט, איז אויס מיט אלע נסיונות', והלא אין זה תכלית עבודת האדם בעולם הזה, אשר על כן ההכרח שגם הצדיקים ימותו, כדי שלא יהיה ניכר לעיני הבריות החילוק בין צדיק לרשע, ולא יתבטל הבחירה והנסיונות בעולם הזה.

לפי זה נמצא שמעיקר הדין היה ראוי שהצדיק יחיה לעד ולעולם, 'צדיקים העטין ווען געדארפט צו לעבן אייביג', אשר על כן ראוי לתת שכר לצדיקים כאילו הם חיים לעד ולעולם, ועוסקים בתורה ומצוות עד עולם, 'קומט זיי דער שכר ווי גלייך זיי העמן ווען געלעבט', והיו עוסקים בתורה ומצוות כל ימיהם לעולם, 'קומט זיי שכר אויף די גאנצע שיתא אלפי שני הוה עלמא'.

ועל פי זה יתכן לומר הכוונה במה שאמר הכתוב שני חיי שרה כולן שוין לטובה, כלומר שקיבלה שרה שכר על כל ששת אלפים שנים אשר העולם מתקיים, על כל אותן השנים קיבלה שרה את שכרה משלם, והיינו דאמר שני חיי שרה, כולן שוין לטובה, שעל כל השנים אשר העולם מתקיים תקבל שכרה משלם.

שנות נעורים הם יסוד לכל חיי האדם על אף שחסר בהם שלימות הדעת נחשבים כאילו יש בהם דעת מאחר שהם הבנה לשנות הזקנה והדעת

עלה רש"י ז"ל כולן שוין לטובה, ויתבאר המכוון בהקדם מה דאיתא בייטב לב (אות

באופן אחר אפ"ל בביאור הכוונה באומרו שני חיי שרה וכתב

והנה אין אנו יכולים להתדמות בזה לאברהם אבינו ע"ה, ובימי הנעורים אין לנו דעת רחב לעבודת השי"ת, עם כל זה ראוי להחשיב ולהוקיר את ימי הנעורים, 'מען דארף זיך נוט בארעכענען, מען זאל זיך נישט האלטן פאר גרינג די יונגע יארן', כי הוא היסוד על כל חיי האדם. 'וואס מען טוט אליינס אנהייב בילדותו דאס איז דער יסוד, דאס איז דער פונדאמענט על כל ימי חיי האדם, ווי אזוי מען שטעלט זיך אין די יונגע יארן, אז מען זאל בלייבן ביי אידישקייט, מען זאל בלייבן ביי תורה, מוז מען זיך אכטונג געבן ביי די התחלה'. ולא יקל האדם לומר לנפשו בשנות נעוריו שעדיין אינו צריך להזהר כל כך בשמירת תורה ומצוות, וכי הוא יכול להקל קצת, כי אינו צריך עדיין לקבל על עצמו עול התורה והמצוות כראוי, כי האמת הוא שהכל תלוי ועומד על שנות הילדות והבחירות. אשר על כן ראוי לכל בחור צעיר לימים להתעורר לעבודת השי"ת, 'מען זאל זוכן אידישקייט, מען זאל זוכן דעם אמת', כל אחד כפי השגת דעתו ורוחב בינתו. ואם יזהר האדם בשנות נעוריו להתנהג כפי הראוי בתורה ומצוות ומדות טובות, ולהזהר לשמור פיו ולשונו מכל דבר רע, ולהתנהג כפי הראוי בכל הענינים, אין ספק שבזמנו ייטב לו לכל אורך ימי חייו.

ואין לטעות ולומר כי עבודת ה' בימי נעורים אין בו תועלת מרובה, מפאת שבשנים הללו אין לו לאדם את שלימות הדעת ונמצא יש חסרון גדול

(א) עה"פ (כד, א) ואברהם זקן בא בימים. כי הנה חיי האדם חלוקים לשנים. חלק א' הוא שנות נעורים, וחלק ב' הוא שנות זקנה, והנה בשניהם יש בהם מעלה אחת וחסרון אחד, בשנות נעורים יש מעלה שיש לאדם הכוחות של ימי נעורים, 'מען האט נאך מער כח, מען קאן נאך מער רודערן, מען קאן נאך מער טאן ווען מען איז יונג', אולם לאידך גיסא יש בהם חסרון, שעדיין אין דעתו של אדם מיושבת עליו, ואינו יכול לקיים מצוות הבורא ב"ה בשלימות הראוי. ולעומת זה בימי הזקנה יש מעלה שדעתו מיושבת עליו, וכבר נתקרב טבעו מן אש התאוה, והדעת מתיישבת בהם, אולם יש בהם חסרון ג"כ, שאין לו לאדם הכוחות והיכולת לקיים מצוות ומעשים טובים בחשק ובשמחה כפי מה שהיה יכול בימי הבחורות.

על זה בא הכתוב להודיענו גודל מעלת אברהם ושרה, שבכל העתים והזמנים הן בימי הנעורים והן בימי הזקנה היה להם את שתי המעלות גם יחד, 'ער האט געהאט די כוחות פון גאר יונג, און ער האט געהאט דעם דעת ווי א גרויסער זקן'.

ומשום כך היה מצויר על מטבע של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד ובחור ובתולה בצד אחר, להורות על ענין האמור שזאת היה טבעו של אברהם אבינו ושרה אמינו לעבוד את השי"ת בשתי המעלות הללו ביחד, הן מעלת זקן וזקינה לענין ישוב הדעת ופרישות מן החטא, והן מעלת בחור ובתולה לעבוד את השי"ת עם כל הכוחות. עכדה"ק.

חשיבות כפי מה שעשה בימי הזקנה, 'עם האט דאס ועלבע חשיבות', ימי הבחירות כמו ימי הזקנה.

ועל פי זה יתכן לומר הכוונה במה שכתב רש"י כולן שוין לטובה, אף על פי שבודאי אין שייך לומר שהעבודה בימי הילדות היתה אצל שרה באותה שלימות הדעת כפי מה שהיה בימי הזקנה, עם כל זה שוין הם לטובה, שיש להם אותה חשיבות הראוי, כי מאחר שימי הילדות היה הכנה לימי הזקנה, ולולי ימי הילדות לא היתה יכולה לעבוד את השי"ת בימי הזקנה, א"כ יש לשניהם אותה חשיבות בלי שום הפרש ביניהם כלל.

בעסק התורה והמצוות, כי האמת אינו כן, וטעמו של דבר כי מאחר ששנות הנעורים הם הכנה להשיג על ידם באחרית הימים את הדעת האמיתי, הנה משום כך נחשב כל העסק בתורה ומצוות בשנות הנעורים כאילו עשה אותן בשלימות הדעת הראוי כמו לעת זקנתו. 'דער כלל איז, דאס וואס איז הכנה צו דער זאך, האט דעם דין ווי דאס אליין'. בהיות כן נמצא שעל אף שבימי הבחירות חסר לאדם את שלימות הדעת, מכל מקום מאחר שהעבודה בשנים אלו הם הכנה לעבודת האדם באחרית ימיו שהוא עוסק בתורה ומצוות בשלימות הדעת, על כן יש לבל אותן המצוות שעשה בימי נעורים אותה

בכל יום היתה שרה עובדת את השי"ת בחשק ובשמחה כאילו היום התחילה לראשונה לעבוד את השי"ת

זה היום התחילו לעבוד את השי"ת לראשונה. עכדה"ק.

ועל פי זה י"ל הכוונה בדברי רש"י כולן שוין לטובה, שאע"פ ששרה היתה עובדת השי"ת כל ימי חייה, וכל שנות חייה היה חטיבה אחת לעבודת השי"ת, עם כל זה התחילה מדי יום ביומו סדר העבודה בהתרעננות והתחדשות החיות כאילו היום הזה הוא היום הראשון שהתחילה לעבוד את השי"ת, כך היתה סדר עבודתה מדי יום ביומו, בלי שום הפרש לאורך כל ימי חייה.

באופן אחר אפ"ל הכוונה במה שכתב רש"י על אומרו שני חיי שרה כולן שוין לטובה, כי הנה מודעת זאת מה שאמרו (הרוקה בהקדמה) אין חוזה בחסידות כבתחילה, שכאשר האדם מתחיל לעבוד את השי"ת הנה הוא עובד את השי"ת בחשק גדול וברוב התלהבות ושמחה, אבל במשך הזמן מתקרר קצת מגודל התלהבות.

וכתב על זה בישמח משה (פתיחה) שכל זה אצל אנשים פשוטים, מה שאין כן הצדיקים מתחילים מדי יום ביום לעבוד את ה' בחשק ובשמחה רבה כאילו

מי שעובד את השי"ת כל ימי חייו מקבל שכר גם על השינה וחומר הדבר לפנות לבו לבטלה ולהתנמנם באמצע דרשה או מסיבה של מצוה

ועל פי זה אפ"ל כי הנה רבי עקיבא ראה באמצע הלימוד עם התלמידים שהציבור מתנמנמים, בהיות כן נמצא שהם מתגרים בשינה להנאתם כדי לענג את נפשם בשעה שהיה להם הזדמנות לעסוק בתורת ה', ביקש לעוררן, על כן פתח ודרש רבי עקיבא מה ראתה אסתר למלך על קכ"ז מדינות, אלא תבוא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנה, והלא בוודאי היתה שרה ישינה בלילה כפי הצורך, מכל מקום גם שעות אלו היתה נקראת חיה, ולא נגרעו שעות אלו ממספר שנות חייה, ומדה כנגד מדה זכתה אסתר בת בתה למלך על קכ"ז מדינות בלי שום מגרעת, כיון שגם שעות השינה היו בכלל עבודת השי"ת יען שכל עיקר כוונתה בשינתה לא היה להנאת גופה כי אם להיות לה כח לעבודת השי"ת, ובהיות כן הרי זה חלק מעבודת הבורא ב"ה.

וממוצא הדברים יכולים להבין חומר הדברים מי שפונה לבו לבטלה לבלות את שעות היקרות המוקדשים לעסוק בהם בתורת ה' ומתנמנם בשינה, שהוא היפוך השינה הנ"ל שהוא לצורך עבודת ה', ואילו שינה זו מגרע מן העסק בתורה, ובזה ביקש רבי עקיבא לעוררן שלא יפה הדבר להתנמנם באמצע הדרשה.

ובכמו כן ניתן לומר, כאשר מתאספים למסיבת החזקת התורה אין זה מן

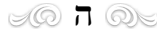
ויחיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. איתא במדרש (כג, ג) רבי עקיבא היה יושב ודורש והציבור מתנמנמים, ביקש לעוררן, אמר מה ראתה אסתר שתמלך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנה, ותמלך על קכ"ז מדינות. ע"כ. הנה צריך להבין מדוע ביקש רבי עקיבא לעוררן בדרשה זו דייקא.

אכן אפשר לומר, כי הנה מודעת זאת כי מי שעובד את השי"ת תמיד בכל ימי חייו ואינו פונה לבו לבטלה, הנה נותנים לו שכר על כל רגע שהיה חי בעולם הזה, אף על אותם השעות שהיה ישן על מיטתו, כי מאחר שהיתה מחשבתי בשינתו רצויה למען יהיה לו כח לעבוד את השי"ת הרי הוא עובד את השי"ת כל ימי חייו, כפי מה שכתב בשו"ע (או"ח סימן רלא) שבכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכוון להנאתו אלא לעבודת הבורא ית'. אין צריך לומר שבזמן שיכול לעסוק בתורה ומצוות אם מתגרה בשינה לענג עצמו אין ראוי לעשות כן, אלא אפילו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנוח מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אין זה משובח, אלא אם כן נתכוון להשלים צרכי גופו שיוכל לעבוד בוראו, ומסיים שם מי שמדות הללו מצויות בו נמצא עובד את בוראו כל ימיו.

להתעורר ולהקיץ מתרדמתו, לא עת לחשות, 'מען טאר נישט שלאפן, מען דארף אויף צו זיין, און זיך אנצורופן ווי עס געהער צו זיין'.

הראוי לבלות שעות המסיבה לבטלה ולהעלים עין מן גודל המצוה, וצריכים להתעורר ולעשות פעלים למען החזקת התורה, אשר על כן ראוי לכל אחד ואחד

כשנתוודעה לשרה שיתמשך זרע ישראל, הבינה שתחיה לנצח, ופרחה נשמתה מתוך דביקות ה'

ראוי להוליד בנים, נשאר זכרה של שרה לעד ולנצח נצחים, כי בני ישראל בכל דור ודור לומדים ומשננים את דבריה הקדושים, ועל ידי זה נחשב כאילו היא עדיין בחיים חיותה, כמו שאמרו חז"ל (יבמות צו:): מאי דכתיב (תהלים סא ה) 'אגורה באהלך עולמים', וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובכות בקבר. "אז מען לערנט די פרשה ויהיו חיי שרה מאה שנה און עס איז שפתותיה דובכות לעכט זי אייביג".

וכיוצא בו מצינו באפמרתא דיומא שאחר שאמר דוד המלך לבת שבע ששלמה בנה ישב על כסאו אחריו, ענתה ואמרה (מלכים-א א לא) 'יחי אדוני המלך דוד לעולם', ולכאורה קשה שהרי זה עתה הביעה לפניו את דאגתה על אודות מה שיהיה לאחר מיתתו, כמו שנאמר (שם כא) 'והיה כשכב אדוני המלך

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג א). פירש רש"י פירש רש"י בת ק' כבת כ' לחטא, בת כ' כבת ז' ליופי. 'שני חיי שרה', כולן שוין לטובה. והקשו המפרשים הרי מאחר שכבר רמז הכתוב בת ק' כבת כ' ובת כ' כבת ז', ממילא שמעינן שכל שנותיה היו שוין לטובה, ולמה חזר ואמר 'שני חיי שרה' כולן שוין לטובה.

ויתבאר על פי מה שמבואר בליקוטי תורה להאריז"ל (פ' וירא) דעד העקידה היה לו ליצחק נשמת נוקבא, ולא היה ראוי להוליד בנים, ובשעת העקידה נחלף לו נשמתו וקיבל נשמת דכורא ונעשה ראוי להוליד, עיי"ש באורך.

והנה אילו לא עשה הקב"ה כדבר הזה להחליף נשמת יצחק אבינו לנשמת דכורא, נמצא שלא היה נמשך ח"ו זרע ישראל, והיתה זכרה של שרה אמנו ע"ה משתכחת לגמרי, "וואלט מען ווען פארגעסן גאר אז עס איז געווען שרה אמנו און עס איז געווען אברהם אבינו, וואלט מען ווען פארגעסן אלעס", ואך ורק על ידי עקידת יצחק שאז נעשה יצחק

ז"ל על הכתוב לספור לשרה ולבכותה שעל ידי בשורת העקידה פרחת נשמתה ממנה ומתה. ולדרכינו יש לומר בטעם הדבר כי כאשר שמעה שרה שמעתה יהיה לה חיות נצחי, פרחת נשמתה ומתה מתוך דביקות הבורא, שהרי אף לאחר מותה תשאר בחיים, "זי האט שוין נישט געהאט וואס צו טון אויף דעם עולם, האט זי מיט דביקות ארויסגעגאנגען"

ובזה יתבאר מה שסיים הכתוב ואמר 'שני חיי שרה' כולן שוין לטובה, כי להורות בא שלא בלבד שני חיותה בעולם הזה היו שוין לטובה, אלא אף השנים הבאים לאחר פטירתה יהיו שוין לטובה, כי על ידי שנשאר זכרה של שרה בעולם הזה יהיו לה חיים נצחיים לעולם ועד.

(דברות קודש ס"ג חיי תשכ"ח לפ"ק)

עם אבותיו וגו', והאיך אמרה 'יחי המלך דוד לעולם', אך לדרכינו מובן כי אחר שנתבשרה שלמה בנה ימלוך על בני ישראל, הבינה שאכן ימלוך דוד המלך לעולם ועד, כי על ידי שלמה המלך ילך בדרכי אביו ויאמר דבר שמועה מפיו, יהא נחשב שדוד המלך עדיין הוא בחיים חיותו, "אז עס וועט קומען די ריכטיגע מלוכה, שלמה המלך, און מען וועט גיין אין פאטערס וועגן, מען וועט נאכזאגן דיבורים, דעמאלטס וועט זיין יחי אדוני דוד לעולם".

ולפי זה נמצא שיום העקידה היתה יום שמחה גדולה לפני שרה אמנו ע"ה, כי אז נתבשרה בבשורה טובה שעתיד יצחק להעמיד דורות ישרים ומבורכים, ועל ידי זה תשאר בחיים לעד ולנצח נצחים. ובזה יש לפרש מה שכתב רש"י

המתפלל בקול בהשתפכות הנפש מעורר לב השומעים ללמוד ממנו איך להתפלל ונמשכת השפעת הקדושה עד סוף כל הדורות

(תהלים מה, ג), נתיפית בעליונים נתיפית בתחתונים וכו', על כן ברכך אלקים לעולם, וה' ברך את אברהם בכל, וצ"ב הכוונה.

ואפ"ל בביאור הכוונה עפ"י מה שכתב החר"א ז"ל ביוסף תהלות (ד"ה תהלות) על הכתוב (תהלים קמו, כא) תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד, כי הנה מודעת זאת שעיקר התפלה הוא עבודה שבלב (תענית ב), כי רחמנא

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (כד, א). יש לדקדק שפתח הכתוב לומר 'ואברהם זקן', אשר נראה מזה שכבר הגיע אברהם לזקנה מופלגת, ומיד לאחר מכן אמר 'בא בימים', משמעות הלשון מורה שלעת עתה הספיק לבוא בימים ולהגיע אל שנות זקנה, וצריך ביאור.

ואמרו במדרש (בראשית רבה כט, ה) יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך

ולא יספיק להתפלל בכוונת הלב, הנה הוא כדי שיתקיים 'ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד', כלומר שגם אחרים ישמעו את סדר התפילה, ומתוך כך יבואו ויתעוררו גם הם לעשות כמוהו, וכולם יודו ויברכו את שם קדשו לעולם ועד. עכ"ד החיד"א ז"ל.

והנה מי שמלמד את דרך ה' לבניו ולתלמידיו אין כוחו נפסק לעד ולעולם, כי הבנים והתלמידים אשר נשפּעו ממנו הם משפיעים ומנחילים את סדר עבודה לבניהם ותלמידיהם אחריהם ליראה את ה', וגם בניהם ימשיכו להנחיל את דרך ה' לבניהם, כך נמשך הדבר עד עולם, נמצא שכולם נפעלו על ידי כוחו של הראשון שהנחיל את השפעת הקדושה מורשה לדורי דורות.

ועל פי הדברים האלה אפ"ל ביאור הכתוב ואברהם זקן, פירוש אף על פי שכבר הגיע אברהם לזקנה מופלגת, ושוב לא היה כוחו אז כפי מה שהיה עובד את השי"ת בימי נעוריו, אעפ"כ מעלה עליו הכתוב כאילו זה עתה בא בימים, ר"ל כאילו הוא עומד כעת בתחלת ימי העבודה, והוא עובד את השי"ת בכל הכוחות, כי מאחר שאברהם אבינו ע"ה הודיע ולמד את דרך ה' לבניו ולביתו אחריו, והם עובדים את השי"ת בכל חיות נפשם, הנה כל אלה נחשבים כאילו הוא עצמו עשה את כל החיל הזה בעבודת ה'.

ועל זה בא המדרש לפרש ענין זה, שהוא הכוונה במאמר הכתוב יפית מבני

לבא בעי, ואחר כוונת הלב הן הן הדברים, וא"כ ראוי לתת לב להבין מפני מה תיקנו חכמים להתפלל בפה ולשון, הלא יותר טוב וראוי שכל אחד יכוון את לבו לפני אביו שבשמים, וכך יעמוד ויתפלל בלבו ומחשבתו פנימה לפני השי"ת בוחן כליות ולב, ובודאי תעלה תחנתו ובקשתו לרצון לפני אדון כל היודע תעלומות כל לב, ומפני מה יש צורך להוציא ולפרש בפה ולשון את סדר נוסח התפלה.

ובתבו גורי הארז"ל לבאר את הענין בזה, כי הנה זה אמת שאיש אשר מחשבתו זכה צלולה וברורה להשי"ת, והוא מכוון את לבו לפני אבינו שבשמים כפי הראוי, היה יכול להתפלל בלבו ומחשבתו פנימה, אלא שאילו היה עושה כן לא היו אחרים יכולים ללמוד ממנו הא כיצד ראוי לערוך את התפילה לפני השי"ת, כי בני אדם אינם יכולים לראות ולשמוע ולהבין דברים שכלב, ואפילו בניו ובני ביתו לא היו רואים כלל רק את מעשיו הנשמיים בלבד איך שהוא אוכל ושותה ופונה לעסקיו, משא"כ מה שהוא עובד את ה' בסתרי לבבו ושופך את נפשו לפניו ית' בתפלתו, את זאת לא היו רואים ולא היו יודעים כלל, א"כ לא ידעו ולא יבינו כלל כיצד ראוי לעבוד את השי"ת, גלל כן תיקנו חכמים להתפלל בפה ולשון למען ישמעו את קולו בתפלתו וילמדו ממנו לעבוד את השי"ת כפי הראוי.

וזוהו שאמר הכתוב 'תהלת ה' ידבר פי', שהכתוב בא להסביר הטעם שצריך לדבר את תהלות ה' באמרי פיו דייקא,

ברוך אלקים 'לעולם', היינו שלאורך כל הדורות יחשב כאילו אתה חי, שהרי כחך והשפעתך תהיה נמשכת מדור אחר דור לעד ולעולם.

וזהו שאמר הכתוב וה' ברך את אברהם בכל, ר"ל שכל בני ישראל עד סוף כל הדורות קיבלו השפעת הקדושה מכוחו של אברהם אבינו ע"ה, כמו שביארנו שהשפעת הקדושה של אברהם אבינו שהשריש ונמץ בלבבות אנשי ביתו לאהבת ה' וליראתו נמשכת עד סוף כל הדורות. והבן.

אדם וגו', ר"ל בכך אתה נאה ומשובח יותר משאר כל בני אדם שבעולם, משום שהוצק חן 'בשפתותיך', ר"ל שאתה עובד את ה' בניב שפתותיך, ואין אתה מסתפק להתפלל בלב ומחשבה גרידא, אלא שפתיך נעות וקולך נשמע בתפילות ותחנונים בהשתפכות הלב, וע"י כך נתלחב לבבות השומעים שגם המה יתפללו לפני ה', ומשום כך נתיפית בעליונים, ר"ל שתפלתך רצויה ומקובלת בשמי מרום, וגם נתיפית בתחנונים, שבני אדם שוכני ארץ התעוררו על ידך לכוון את לבם לאבינו שבשמים ולהתפלל לפני השי"ת, על כן

אם האדם עושה מה שביכולתו יש הבטחה מהקב"ה שינצח אף היצה"ר המפתה על עבירה שהוא מצוה

ונראה בהקדם לבאר מאמר חכמינו ז"ל (סוכה נב.) לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. והקשו המפרשים ממה נפשך, אם המציאות הוא שהיצר הרע הוא כהר גבוה האין יהיה נדמה לרשעים כחוט השערה, ואם המציאות הוא שהוא כחוט השערה האין יהיה נדמה לצדיקים כהר גבוה.

ויש לומר בביאור הענין דהנה היצר הרע יש לו שני דרכים להפיל את האדם ברשת העבירה, כי כאשר בא להסית את הרשע מסית אותו כפשוטו לעשות עונות ופשעים, אבל כשבא להסית לאיש כשר וירא שמים אינו יכול להסיתו בעבירות

ויאמר ה' אלקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדוני אברהם (כד יב). וצ"ב מה שאמר אליעזר הלשון 'הקרה' נא לפני, שהרי כתב הרמב"ם (הלכות תענית פ"א ה"ג, מורה נבוכים ח"ג פל"ו, אגרת תימן) על הכתוב (ויקרא כו כא) 'ואם תלכו עמי קרי' שהאומר שמה שבא עליו מן השמים הוא דרך מקרה נענש על זה בעונש חמור עיי"ש. "או מען וועט זאגן חלילה אלעם איז א מקרה דעם אליין איז אן עון" כי באמת כל הנעשה תחת השמש הכל הוא בהשגחה פרטית ולא שייך שום מקרה, ואם כן איך אמר אליעזר 'הקרה נא לפני היום'.

ב) מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב (להלן א). ויש להבין הכוונה באמרם רע או טוב.

הארעוועט און מען טוט וואס מען קען העלפט דער בורא כל עולמים".

ובזה יוכן דברי הגמרא, דהנה הרשעים שנכשלו בחטא מחמת תאוות לבם, כשיראו לעתיד לבא את כל אשר עשו יהיה נדמה בעיניהם כחוט השערה, שהרי כל התאוות המגונות אינם אלא בעולם הזה, "אויף דעם עולם אז מען איז מגושם קאן זיך נאך גלוסטן צו טון אן עבירה", אבל לעתיד לבא כשיפקחו עיניהם ויראו את האמת לא יבינו כלל למה לא יכלו לנצח את היצר מחמת תאוות שפלות אשר אינם אלא כחוט השערה, אבל הצדיקים אשר היצר הרע בא אליהם בחכמה ובמרמה, ואינו מפתה אותם לעשות עבירות אלא לעשות מצוות, הם יתמחו להיפוך איך יכלו לכבוש את ההר הגדול הזה, כי כן הוא האמת שבדרך הטבע אי אפשר לכבוש את היצר שבא באופן כזה.

ונקדים עוד מה שכתב רש"י ז"ל על הכתוב (לקמן לט) 'ואומר אל אדוני אולי לא תלך האשה אחרי', אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו. ולפי זה נמצא שאליעזר היה לו בזה נגיעה גדולה ועצומה, "ואז נגיעה איז נישטא בעולם, און עס איז נאך קיינמאל אפשר נישט געווען בעולם", שהרי מי כמוהו ידע היטיב גודל קדושתם של אברהם ויצחק, בהיותו דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים (וימא כח:), ומה גם שידע שלא ישארו בעולם דורות ישרים ומבורכים אלא מאברהם יצחק ויעקב, כי מזרעו של אליעזר לא נשאר כלום, ואע"פ

בגלוי, ועל כן מתחיל לפתותו ולומר לפניו שדבר זה הוא מצוה ולא עבירה, "אויף דעם איז שוין דא מעטאדן, ער קאן מאכן פון אלעמען א דרך התורה", כמו שאמר מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא באורח לחיים פ' לך עה"פ הפרד נא מעלי) על דברי הגמרא (שבת עה.) שוחט משום מאי מחייב, משום צובע, וכתבו התוס' (ד"ה שוחט) אשוחט דעלמא קאי. והכוונה כי שוחט דעלמא רומז על מלאך המות שהוא היצר הרע, ואמרו חז"ל (סוכה נב.) דלעתיד לבא ישחוט אותו השי"ת, ועל זה הקשה משום מאי חייב, והלא הוא עושה רצון קונו ובשביל כך נברא להסית בני אדם לעבירה, ומשני משום צובע, היינו שהוא צובע את העבירה למצוה ומראה פנים לבני אדם כאילו עושים מצוה, ובשביל זה לא נברא, ועל כן חייב, עכ"ד.

ודבר זה הוא עבודה קשה שבמקדש לנצח את יצרו באופן כזה, שהרי סובר באמת בדעתו שכן הוא דרך הישר והטוב, ומה גם שכל אדם יש לו נגיעה עצומה שלא לראות בשכלו איזהו מצוה ואיזהו עבירה, שהרי רצונות הגוף ותאוותיו נוטים לעשות עבירות, ועל כן כשבא יצרו לפתותו באמרו שהוא דרך התורה אי אפשר בדרך הטבע להנצל ממנו, וצריך לזה סייעתא דשמיא מרובה לעמוד איתן נגד פיתויי היצר, כמו שאמרו חז"ל (שם:) אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. אולם הקב"ה הבטיחנו שאם יעשה האדם מה שביכולתו יהיה הקב"ה בעזרו לנצח את יצרו הרע, "עס איז א הבטחה פון הקב"ה אז מען מיינט ערנסט און מען

משורת הדין נקרא מקרה, והתפלל אליעזר לפני הקב"ה שיעשה עמו צדקה וחסד שיהיו עיניו פקוחות ולא יעורו מפני השוחד העצום שיש לו, ויוכל להתגבר על יצרו ולא ימעול בשליחותו כלל.

וזו שאמרו לבן ובתואל לאליעזר מה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב, כי הם היו רגילים שהם יכולים לפתות את כל אדם לדבר עבירה, כי את הרשעים הסיתו לעשות עבירה ממש, ואת הצדיקים הסיתו לעשות מצוות וצבעו את העבירה למצוה, אבל כאן ראו שאליעזר עבד אברהם סילק את נגיעתו לגמרי, ולא שיך לפתותו לא בדבר מצוה ולא בדבר עבירה, ועל כן אמרו 'לא נוכל דבר אליך רע או טוב', שלא יכלו להסיתו לא בדבר רע ולא בדבר טוב.

(דברות קודש ס"ג חיי תשכ"א לפ"ק)

שהיה גדול מאוד נטמעו כל זרעו בין גויי הארצות, ואם כן בוודאי היה לו נגיעה עצומה שלא לעשות ככל אשר צוה עליו אברהם אבינו ע"ה.

והנה לבן הארמי וסייעתו היו מכשפים גדולים וידעו והבינו כל תחבולות היצר, והלכו בדרך של יצר הרע לפתות את אנשים הרשעים לעשות עבירות, ואילו את האנשים הכשרים הסיתו לעשות עבירות שנראים כמצוות, ועל כן ירא אליעזר לנפשו שמאחר שיש לו נגיעה עצומה שלא לשמוע בקול רבו הקדוש, ובדרך הטבע אי אפשר להתגבר על פיתויי היצר באופן זה, ולפיכך התפלל לפני הקב"ה ואמר 'הקרה' נא לפני היום, דהנה כל דבר שאינו כפי אופן הרגיל נקרא מקרה, כמו שידוע (ע"ן אברבנאל יהושע כג יד) שהמקרה לא יתמיד. וכן כל מקום שהקב"ה עושה חסד לפנים

כמה גדול כח הזמנה והכנה אל הקדושה

צמידים, דהנה כתב רש"י ז"ל שהבקע רמז לשקלי ישראל בקע לגלגולת, ושני צמידים רמז לשני לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלם רמז לעשרת הדברות. ומעתה יש לומר שאליעזר עבד אברהם בהאי פחדא קא יתיב שאע"פ שרבקה היא צנועה וחסודה, מ"מ שמא יש בה איזה שמץ כח הטומאה על ידי שנתגדלה בבית אנשי רשע, ועל כן נתן לה נזם זהב ושני צמידים הרמוזים לשקלי ישראל ועשרת הדברות, כי רצה בזה להשפיע עליה כח הקדושה, על

ויקח כאשר כלו הנמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם (כד כב). הנה להלן (מז) כשסיפר אליעזר את הדברים לפני לבן ובתואל נאמר 'ואשים הנזם על אפה והצמידים על ידיה'. ויש להבין למה שינה הכתוב את לשונו, כי כאן אמר 'ויקח' האיש נזם זהב, ואילו להלן אמר 'ואשים' הנזם על אפה.

ואפ"ל בהקדם לבאר טעם הדבר שנתן אליעזר לרבקה נזם זהב ושני

ושני צמידים, כי טרם שנתן אליעזר את הנזם על אפה והצמידים על ידיה, הוצרך ליקח את התכשיטים בידיו כדי להפעיל בהם כח הקדושה שרצה להשפיע ברבקה, כי אי אפשר לעשות דבר זה בלתי הכנה מתחילה, ומהאי טעמא האריך הכתוב לספר שלקח אותם בידיו, כי להורות בא כמה גדול כח הזמנה והכנה אל הקדושה, ועל כן בעת שחזר וסיפר אליעזר ללבן ובתואל את פרטי המעשה לא חזר והזכיר שלקח אותם בידיו, כי לא רצה לספר לו כלל שהכניס בה כח הקדושה, ולכן אמר סתם 'ואשים' הנזם על אפה והצמידים על ידיה. (דברות קודש ס"ג חיי תשכ"ה לפ"ק)

דרך שכתב באגרא דכלה (פרשת שופטים על הכתוב כי הגויים האלה) שקבלה בידו מרבותיו שכח הפועל בנפעל, "פון דעם וואס מען נעמט דאס האט א כח הפועל, דאס ברענגט אריין א כח פון זיך אליין, דאס איז א כח פנימי", עיי"ש. וכמו כן רצה אליעזר להכניס בה כח הפועל של הדברים הקדושים האלו, כדי שתוכל להתגבר על כל כוחות הטומאה, ותהיה ראויה להכנס בביתו של אברהם אבינו ע"ה.

והנה איתא בזוהר הקדוש (בלק דף קפו:): שלכל דבר שבקדושה צריך לעשות הזמנה מתחילה, עיי"ש. ובזה יש לבאר מאמר הכתוב 'ויקח' האיש נזם זהב וגו'.

רשע שונא את הצדיק בתכלית השנאה מ"מ אם יש ממון ביד הצדיק ימשך לב הרשע אחריו מרוב אהבת הממון ולא ירגיש כלל שהוא ברוך אחר צדיק

להבין המכוון בהתירוץ של רש"י, נתן עינינו בממון.

אכן אפ"ל בביאור הכוונה, כי הנה מודעת זאת שלבן היה מקור הטומאה, ואילו אליעזר עבד אברהם היה ממקור הקדושה, והנה במבט העולם הרשע שונא בתכלית השנאה את הצדיק, ולא יתכן להיות שום התקרבות בלב בין הרשע ובין הצדיק^(*), ולכן כבר ידע שאליעזר הוא צדיק כאשר מצינו שאמר לו ואנכי

ויריץ לבן אל האיש החוצה אל העין (כד, ט). כתב רש"י ז"ל, למה רץ ועל מה רץ, אמר עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממון. הנה לכאורה יש להפליא על קושיית רש"י על לבן למה רץ ועל מה רץ, וכי מה זו תימה על לבן, מדוע לא ירוץ החוצה כאשר שמע שהנה הגיע הלום איש אחד שנתן כמה מתנות יקרות לרבקה אחותו, א"כ הלא מובן היטב טעמו של לבן מדוע רץ החוצה, ומה זה שאלת רש"י למה רץ ועל מה רץ. גם ראוי

א. ראה מאמר הבא בביאור ענין זה.

לסמות את עיני חכמים וצדיקים, 'מען זעט נישט דעם אמת, מען זעט נישט ווער עס איז א רשע'.

כמו כן יכול להיות לפעמים להיפוך, שמפאת אהבת הממון יתעוור עיניו של הרשע שלא ירגיש בגודל צדקת הצדיק, ואף שהיה ראוי להרשע לשנוא את הצדיק, 'אבער פאר געלט ווערט ער בלינד, ער זעט נישט דעם אמת', ומכיון שהבין לבן שאיש זה הוא עשיר, על ידי כן נתן עיניו בממון, ר"ל שנסמאו עיניו ולא היה יכול לראות את האמת שאליעזר הוא איש צדיק, 'ער האט זיך אוועקגעגעבן די אויגן פאר'ן געלט', ושוב לא היה יכול לראות גודל צדקתו של אלעזר, כיון שכבר נעשה משוחד אליו מחמת תאוות הממון, לבן היה יכול לבן לרוץ אחריו.

פניתי הבית, דהיינו מן העבודה זרה, אם כן איפוא בודאי ידע לבן היטב שאליעזר הוא צדיק והינו ממקור הקדושה, אם כן איפוא תמוה הדבר איך אפשר שלבן רץ בהשתוקקות כזה אל אלעזר הצדיק. זאת היתה שאלת רש"י למה רץ ועל מה רץ, כי איך יתכן להיות דבר משונה כזה שרשע ערוץ בלבן ירוץ בהשתוקקות כזה אל הצדיק, 'וואס איז ער עפעס געלאפן צו א צדיק, ער העט געדארפט אנטלויפן ווייט אז ער הערט אז עס איז דא א צדיק'.

על זה מתרץ רש"י שנתן עיניו בממון, וביאור הדברים הוא, כי הנה מודעת זאת גודל הכח המושך שיש בממון, וכשם שמצינו לצד הרע שהשוחד יעור עיני חכמים, אף על פי שהוא חכם וצדיק, עב"ז יש בכח תאוות האדם אל הממון

איש המרגיש התקרבות בלב לצדיקת כרמקה אינו יכול להיות עובד עבודה זרה

שבעולם, ואיך ידע לומר ואנכי פניתי הבית מן העבודה זרה.

אכן אפשר לומר בביאור הענין, כי הנה איתא במדרש (בראשית רבה ס, ה) עה"פ (פסוק טו) והנערה טובת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה, ולכאורה קשה שהוא כפל לשון כי מאחר שהיא בתולה יודע אני כי איש לא ידעה, ואמרו במדרש זה שאמר הכתוב (תהלים קכה, ג) כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, שלא תבע אותה אדם מעולם.

ויאמר בוא ברוך ה' למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי את הבית ומקום לגמלים (כד, לא). כתב רש"י ז"ל ואנכי פניתי הבית מן העבודה זרה, ע"כ. לכאורה תמוה הדבר כי הלא כל העולם היו עובדים עבודה זרה בימים ההם, ואחד היה אברהם שהיה כנגד העבודה זרות שהיו מצויים בכל העולם בימים ההם, והלא לבן עדיין לא היה יודע שאליעזר הוא עבד אברהם, א"כ מה לו לחשוב שאיש זה שונה משאר כל האנשים

ובן כתב בישמח משה (פרשת בלק ד"ה וירא בלק) כי הרשע עצמו אינו יודע מפני מה הוא שונא את הצדיק, כי השנאה הוא בטבע, אע"פ שהוא אינו מכיר כלל את הצדיק הנה הוא שונא אליו, 'עם איז א טבע אז א רשע דארף פיינט האבן א צדיק, ווי גרעסער דאס רשעות און ווי גרעסער די צדקות, איז גרעסער די שנאה.

ועל פי הדברים האלה אפשר לומר, כי הנה לבן היה יודע מאז ומקדם אשר כל אנשי העיר חרן שונאים את רבקה בתכלית השנאה, ואין שום אדם רוצה להכיר את רבקה כלל, והנה פתאום שמע שהגיע איש אחד והנערה מצאה חן בעיניו, וכבר נתן לה מתנות יקרות, וכמו כן רבקה הרגישה לעומתו רגשת יראת הכבוד, על ידי כך הבין לבן הארמי כי לא יתכן כלל שאיש זה הינו עובד עבודה זרה, 'דער קען נישט זיין קיין עובד עבודה זרה, אז זי איז אזא צדיקת און עם איז שוין געווארן א התקרבות צווישן זיי, האט ער שוין געוואוסט אז דער מוז זיין א צדיק'. על ידי כך ידע לומר לו ואנכי פניתי הבית מן העבודה זרה.

ובתב על זה ביפה תואר לבאר את המכון בדברי המדרש, כי הנה אנשים האלה היו שטופי זימה והנערה היתה טובת מראה מאד, א"כ על פי דרך הטבע היה מן הראוי שימצאו אנשים כאלה אשר יחפצו בה, ואיך אפשר שלא תבעה אדם מעולם.

אכן ביאור הענין הוא, כי הנה כך הטביע הקב"ה בעולם שהרשעים שונאים את הצדיקים שנאה עמוקה, 'עם ליגט במבע א גרויסע שנאה פון די רשעים צו די צדיקים, זיי ווייסן נישטאמאל פארוואס דאס ליגט אין די טבע'. והנה אנשי העיר חרן היו רשעים גדולים, ואילו רבקה היתה צדיקת גדולה, ממילא היתה שנאה גדולה ועמוקה ביניהם, אשר על כן לא תבעה אדם מעולם. וזהו שהביאו במדרש את הכתוב כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, ינוח הוא מלשון נחת רוח, שאין שום נחת רוח וטובת הנאה יוצא משבט הרשע על גורל הצדיקים, 'עם איז אזא הפרש, אזא שנאה צווישן זיי, אז עם איז נישט דא קיין שום התקרבות קיין שום הנאה משבט הרשע על גורל הצדיקים', אשר על כן לא תבעה שם אדם מעולם.

אע"פ שצריך להתפלל שלא יבא לידי נסיון, מ"מ אם עומד בנסיון הוא דבר טוב ומריוח בזה הרבה מאד

ויש לומר על פי מה שכתב בתפארת יהונתן בפרשתו לפרש מאמר הכתוב (ה-ז) 'ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה

מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב (כד ג). ויש להבין הכוונה באמרם רע או טוב.

והנה אנו מתפללים בכל יום בברכות השחר ואל תביאנו לא לידי נסיון, וכן עשה אברהם אבינו בעצמו שביקש לפני הקב"ה שישבע לי שלא ינסה אותי, כי בעונותינו הרבים רובא דרובא מבני האדם אשר על פני האדמה אינם עומדים בנסיון ועל כן לא טוב לאדם היות לו נסיון, "עס איז זייער א שווערע זאך אז עס באטרעפט", אמנם אם באמת בא לו לאדם נסיון והשי"ת היה בעזרו שיעמוד בה ולא יכשל, אזי איגלאי מילתא למפרע שהנסיון היה דבר טוב והרויח בה דבר גדול מאד, "אז דער אייבערשטער העלפט מען קומט עס איבער און מען איז עומד בנסיון איז עס א גרויסע זאך, דאס איז א גרויסע זכות", כמו שרואים אצל אברהם אבינו ע"ה בעצמו שאנו מזכירים תמיד לפני הקב"ה נסיון העקידה, ואנו מתפללים שירחם עלינו בזכות שעמד בעשרה נסיונות. נמצא שנסיון עלול להיות דבר טוב וגם דבר רע, וזה שאמרו לבן ובתואל לאליעזר לא נובל דבר אליך 'רע' או 'טוב', פי' לא נוכל למנוע הליכת רבקה, כי אי אפשר לגרום לאברהם נסיון שהוא דבר רע ודבר טוב, שהרי הקב"ה הבטיח שלא ינסה עוד את אברהם אבינו, "ער וועט שוין צו דעם זוכה זיין גלאטיג סיי ווי אן נסיונות". (דברות קודש ס"ג חיי תשי"ח לפ"ק)

האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת וגו', ה' אלקי השמים וגו' ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם. דהנה מבואר במדרש (ב"ר פנ"ו ס"א) שאחר נסיון העקידה אמר לו אברהם להקב"ה השבע לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה, והקב"ה נשבע לו. והנה אמרו חז"ל (ב"ר פס"ד ס"ג) שיצחק אבינו לא היה רשאי לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ. ולפי זה אילו לא רצתה האשה לבא לארץ ישראל היה נסיון גדול לאברהם אבינו ע"ה שלא לשמוע בקול השי"ת ולשלוח את יצחק לחוץ לארץ, וזה שאמר אברהם לאליעזר ה' אלקי השמים אשר נשבע לי, פי' שמאחר שהקב"ה נשבע לי שלא ינסה אותי עוד, על כן אי אפשר שיהיה כדבר הזה שהאשה לא תאבה ללכת אל הארץ הזאת, עכ"ד.

ובזה יש לבאר מאמר המדרש (ב"ר פ"ס ס"ה) 'מה' יצא הדבר', מהיכן יצא, מהר המוריה, והוא פלאי. ולדרכינו יש לומר הכוונה שמאחר שבהר המוריה אחר העקידה נשבע הקב"ה לאברהם שלא ינסה אותו עוד, על כן אי אפשר לו ללבן למנוע הליכת רבקה אמנו, כי אם לא תלך אצלם יהיה דבר זה נסיון לאברהם אבינו.

כל ישועה יש לה עת וזמן מיוחד ובהגיע אותה שעה תבוא הישועה במהירות וברעש גדול ואין לאחר אותה רגע אחת

השמים צונעאייילם, ווייל מען דארף שוין
נישט פארשפעטיגן'.

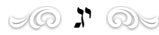
ועד עכשיו עדיין לא הגיע העת
המיוחדת לישועת ישראל, כי כל
ישועה והשפעה יש לה זמן מיוחד מן
השמים אימתי צריכה להיות, 'א יעדע
ישועה איז דא א זמן ווען זי ברויך צו
קומען, ולא יבוא הישועה לפני עתה
המיוחדת לה, אבל כאשר כבר הגיע
העת המיוחדת שוב אין לעכב ולאחר
השפעת הישועה כלל. על כן אמר להם
אליעזר כי עכשיו שכבר קפצה לו הארץ
הרי זה סימן שכבר הגיע העת לצמיחת
הישועה, ובכן אל תאחרו אותי עוד,
'היצט וועט שוין גיין מיט א רעש, מען
איילט זיך שוין אין הימל, הגיע עת
דודים, 'די ישועה ברויך שוין צו קומען,
על כן אל תאחרו אותי.

ועל דרך זה יהיה גם לעתיד לבוא בביאת
הגואל, שאנו יושבים ומצפים
ומקווים לישועה שלמה ונזכה לצאת מן
אריכות הגלות, ואם כי אי אפשר להקדים
את הגאולה לפני הגיע זמנה, מכל מקום
באותה רגע שיגיע עת וזמן הראוי לגאולה,
מיד ימהר הקב"ה לגאלנו, 'ווען דאס וועט
קומען וועט עם קומען ברעש, פתאום
וועט קומען דער ישועה, בעת שיעלה
לרצון מאת הבורא ב"ה.

ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו
ימים או עשור אחר תלך, ויאמר
אליהם אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי
(כד, נה-נו). הנה ראוי לתת לב להבין המכוון
בדיון זה, שהם רצו לאחר את הליכת
רבקה, ואליעזר אמר להם אל תאחרו אותי.
ובפשטות יש לומר הכוונה בדברי
אליעזר, שהסביר להם כי
מאחר שכבר הגיע עת דודים שרבקה
ראויה להנשא ליצחק ומעתה יצמח כח
הקדושה, שוב אין אתם יכולים לעכב
ולאחר את הדבר כלל אפילו על רגע קל
אחד, 'אז עם איז געקומען די צייט עם
זאל קומען די ישועה, אז עם זאל נצמח
ווערן דער כח הקדושה, קען מען דאס
נישט פארשפעטיגן מער'.

והראיה שנאמר (פסוק מב) ואבוא היום אל
העין, ופירש רש"י ז"ל היום
יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו
הארץ. והלא אין הקב"ה עושה נס על
חנם, ועל כן אם שייך לעכב את ההליכה
לאחר זמן, א"כ יפלא הדבר מפני מה
נעשה לו הנס שקפצה לו הארץ, אלא
ודאי הרי זו הוכחה מן השמים שכבר
הגיע העת של צמיחת קדושתן של
ישראל, ומעתה אין לאחר את הישועה על
עוד רגע אחד, 'אז מען האט זיך מן

ראוי להקדים את לימודי הקודש בשחר מל ילדות האדם לפני לימודי חול

משכימים ומקדימים תחילה לעסוק בתורה, והם משכימים ומקדימים תחילה לעסוק בדברים בטלים, ורק לאחר מכן הם פונים לעסוק בתורה.

ועל דרך זה אפשר לומר גם כאן, שאחיה ואמה אמרו תשב הנערה אתנו ימים או עשור, והיתה כוונתם להרגיל את רבקה תחילה וראש כפי סדר אורחות חיינו של לבן וחבריו, אשר היו מבליים את כל ימיהם בעסקי עולם הזה, ורק לאחר מכן יכולה לילך אל הקדושה.

על זה השיב להם אליעזר ואמר להיפוך, אל תאחרו אותי, שלא תעכבו השפעת הקדושה להיות לאחר מכן, כי האמת הוא שתחילת כל דבר יש להשריש בוחות הקדושה, 'קודם מוז מען זוכן דעם דרך הקודש, דעם דרך האמת, משריש צו זיון נאר תורה וקדושה', ואילו שאר כל הענינים טבעיים וגשמיים יהיה לאחר מכן, 'עפעם אנדערש ברויך מען מאחר זיון'.

ואפשר לבאר עוד המכוון במה שאמר אליעזר אל תאחרו אותי, ויתבאר על פי מה שכתב בדרשות חתם סופר (חלק א קיב:) כי הנה ראוי להשריש בלב הילדים בתחילת ימיהם לימודי קודש דייקא, ואילו שאר לימודי חול אפילו ההכרחיים כמו ענינים הטבעיים ילמדו לאחר מכן, 'די קדושה דארף מען קודם משריש זיון'. ואילו המתחדשים והמשכילים אומרים להיפוך, שתחילה ילמדו את לימודי חול ושאר חכמות העולם, ורק אחר כך כאשר יתגדלו ילמדו לימודי קודש.

ובעין זה הייתי רגיל לפרש מה שאומרים בתפילת רבי נחוניא בן הקנה, אנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, ואמרתי שאין הכוונה לאפוקי מאותם אנשים שאינם עוסקים בתורה כלל, אלא ודאי גם הם עוסקים בתורה, אלא עיקר החילוק הוא באיזה דבר הוא משכים לעסוק בה בתחילת היום, שאנו

אם מקדימים תחילה את דרך הרע ישאר ארס הטומאה שגם בבית אברהם תהיה רבקה רבוקה בדעותיהם והשקפותיהם של לבן

יכולה לילך לבית אברהם, כי מאחר שכבר נכנס בה זהוהמא והשפעת כוחות הטומאה רח"ל, שוב לא תוכל לטהר את

גם יתכן לומר שלבן וחבריו רצו להשריש תחילה בנפשה של רבקה את כוחות הטומאה, וחשבו שלאחר מכן

יחד להיות תמים דעים אתם עמם בהשקפותיהם ובדיעותיהם.

ובך הוא דרכו של היצר הרע שעיקר מגמתו להקדים ולהשריש כוחות הטומאה בנפש האדם, ולאחר מכן הוא מסכים שילך האדם אל צד הקדושה, שלאחר שכבר נכנס השפעת ארס הטומאה בנפש האדם שוב לא יוכל לטהר את נפשו, על כן עיקר מגמתו הוא להשריש בלב ונפש האדם את כוחות הרעים, ולאחר שכבר נכנס הזוהמא וכוחות הטומאה בתוך נפש האדם ישאר בארס הטומאה גם לאחר שיתרחק מהם.

נפשה מן הרע, ואפילו אם תלך רבקה לבית אברהם עדיין תהיה נמשכת ודבוקה אחר צד הרע רח"ל, 'ער וועט קודם משריש זיין זיין דרך, דאס בלייבט שפעטער, אפילו דערנאכדעם וועט זי זיין דבוק אין זייערע דרכים'.

וזוהו המכוון במה שאמרו תשב הנערה **אתנו** אחר תלך, ר"ל שאפילו לאחר שכבר תלך לבית אברהם עדיין תמשיך לשבת ביחד אתנו, 'אז זי וועט נעכאפט ווערן חלילה מיט זייערע דעות וועט זי זיין צווישן זיי', כי במקום מחשבתו של אדם שם הוא כולו, נמצא שגם לאחר שכבר תלך רבקה לבית אברהם עדיין תשב אתם

רבקה כבר היתה דבוקה אל הקדושה וגם בבית לכן הארמי היתה קשורה במחשבתה לביתו של אברהם

ממש, אלא הכוונה שאני כבר אהיה במחשבותי אצל אברהם.

כי הנה רבקה כבר הרגישה בנפשה את גודל כח השפעת הקדושה השורה בביתו של אברהם, כי מאחר שראתה את אליעזר עבד אברהם על ידי כך הבינה והרגישה את גודל השפעת הקדושה השורה בתוך ביתו של אברהם אבינו, 'אזוי ווי צדיקים זענען זיך מרגיש איינער אינעם אנדערן אפילו מסוף העולם ועד סופו', ומאחר שהרגישה את הקדושה השורה שם כבר היה דעתה ולבה שם כל הימים, לכן השיבה לאמר, אפילו אם אשאר כאן, אף על פי כן אהיה באמת

על פי הדברים האלה יש לומר הכוונה במה שהשיבה להם רבקה ותאמר אלך, וכתב רש"י אלך מעצמי אפילו אם אינכם רוצים. כי הנה רבקה הבינה את מגמתם הרשעה, שהם מנסים להשפיע בה את ארס הטומאה להשריש בנפשה דעותיהם והשקפותיהם ואורחות חייהם, לכן אמרה 'אלך מעצמי אפילו אם אינכם רוצים', כלומר אפילו אם יעלה בידכם למנוע מאתי לילך בפועל עם אליעזר עבד אברהם, אזי אלך מעצמי. ויתכן לומר שאין הכוונה על הליכה בפועל, כי יכול להיות שיש להם היכולת למנוע מאתה ללכת בפועל

השיבה להם להיפוך, כי אפילו בעת
ישיבתה אתם הנה היא כבר נמצאת
במחשבתה שם.

שם שכבר אהיה קשור במחשבתי שם. וזו
ההיפוך הנמור מרצונם ומגמתם של לבן
שתשב אתם גם לאחר שתלך, על זה

לבן דיבר בערמומית כאילו רוצה לאחר הליכת רבקה לאחר זמן אבל באמת היה ברעתם לעכב ההליכה לגמרי

אלא שזה יהיה לאחר זמן, והיתה כוונתם
שמה במשך הזמן תקבל מהם את השפעת
הרע, ואז יוכלו למנוע ולעכב לגמרי
הליכת רבקה לבית אברהם אבינו.

ובך הוא גם דרכו והילוכו של היצר הרע
המנסה לצוד נפשות ברשתו, שאינו
מגלה תיבה ומיד עיקר רצונו ומגמתו,
שהרי אם יגלה עומק כוונתו הרעה לא
ישמע אליו האדם כלל, על כן אומר לו
היום עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך,
עד שיאמר לך עבוד עבודה זרה.

גם י"ל שבאמת לא רצו לבן וחבריו
להסכים כלל ועיקר שרבקה תלך עם
אליעזר, אלא שהם כבר ידעו והבינו שאם
יאמרו בפירוש שאינם מסכימים כלל ועיקר
שתלך עם אליעזר לא יעלה הדבר בידם.
אז וי וועלן זאנן אז ויי ווילן גארנישט
האבן זיי געזען אז עס איז פארפאלן, דאס
איז מן השמים, זיי האבן געזען איר
קדושה, זי קער אהין, דאס מוז זיין. על
כן אמרו שהם אינם מתנגדים על עצם
ההליכה חלילה, וגם הם חפצים שתלך

רבקה אמרה שאפילו אם לא יעלה בידה להיות אשה ליצחק רצונה לילך ולדור בבית צדיקים ולא בבית רשעים

את הנערה כנגד רצונם, ועל זה בא
הכתוב אז תנקה מאלתי. א"כ מה
הועילה רבקה באומרה אפילו אם אין
אתם רוצים אלך מעצמי, הלא אז לא
תוכל להיות אשה ליצחק.

וי"ל הכוונה על דרך שאמרו חכמינו ז"ל
(בראשית רבה מה, א) על הגר שפחת
שרה שהיתה בתו של פרעה, וכיון שראה
פרעה מעשים שנעשו לשרה נטל את בתו

באופן אחר אפשר לומר הכוונה במה
שהשיבה רבקה אפילו אם
אינכם רוצים אלך מעצמי, כי לכאורה
יש כאן תמיהה עצומה שהרי אברהם
אבינו אמר לאליעזר שלא יקח אשה
בכפיה, ונתבאר בגמ' (קידושין סא.)
שאברהם התנה עם אליעזר שאפילו אם
הבתולה מסכימה ללכת עמו, אלא
הקרובים אינם חפצים בדבר לא תקח

לילך לבית אברהם אבינו. וזי האט געזאגט איך וויל נישט זיין דא צווישן ענק, איך וויל זיין דארט בבית צדיקים, אפילו איך וועל נישט זיין גארנישט, וויל איך זיין אין א מקום פון צדיקים, נישט אין א מקום רשעים.

ונתנה לו, אמר מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר. ע"כ.

על דרך זה אפשר לומר הכוונה במה שאמרה רבקה אפילו אם אינכם רוצים, וא"כ יש לחוש שלא יתרצו לקחת אותה לאשה, עם כל זה טוב לה יותר

הנסיונות הם תכלית הבריאה ועל ידם זכינו לעבודת התפילה שיחיה כתר להקב"ה

עליהם באדם שכחו בפיו. והנה מבואר בגמרא (סנהדרין קי.) שבלעם הרשע הוא שנתן עצה לבלק להכשיל את בני ישראל בזנות, ודבר זה גרם שיכשלו בני ישראל בעבודה זרה, עיי"ש. ולפי זה נמצא שהמדינים גרמו לבני ישראל להכשל בעון עבודה זרה, שהרי על ידם בא בלעם ללחום עם בני ישראל.

והנה על ידי עון עבודה זרה שעבדו בני ישראל בעת ההוא נתגלגל הדבר ונחרב בית מקדשינו ותפארתינו, כי אף אחר שחדלו לעבוד לבעל פעור נשאר בהם מחשבות והרהורים רעים, ועל ידי זה נטה לבכם לעבוד עבודה זרה לאחר זמן, "דאס האט דערנאך אריינגעפלאנצט אין אידן די עבודה זרה", ובעון זה נחרב בית המקדש וגלו בני ישראל לארץ העמים.

ולפי זה נמצא שעל ידי שנשא אברהם את קטורה לאשה גלו בני ישראל מארצם, שהרי אחד מבני קטורה אשר ילדה לאברהם היה מדין, ובני מדין היו באותה עצה לשלוח את בלעם להלחם עם

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה (כה א.) במדרש תנחומא (ס"ה) ילמדינו רבינו כמה תפלות אדם מתפלל ביום, רבי שמואל בר נחמן אמר צריך האדם להתפלל שלש פעמים בכל יום, ומה ראו לתקן שלש תפלות, כדי שיהא אדם מוסיף בתפלתו, ולא בתפלה בלבד, אלא אף בתורה יהא מוסיף והולך, ולא בתורה בלבד אלא אף בבנים, אם נשא אשה ומתה ישא אחרת ויעמיד ממנה בנים, תדע לך שהרי אברהם שמתה אשתו לא ישב לו אלא לקח אשה, שנאמר 'ויוסף אברהם ויקח אשה'. וצ"ב מה ענין שלש תפילות שתיקנו חכמים למה שהוסיף אברהם ליקח את קטורה לאשה.

ויבואר על פי מה שכתב רש"י ז"ל על הכתוב (במדבר כב ד) 'ויאמר מואב אל זקני מדין', מה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו אין כחו אלא בפיו, אמרו אף אנו נבא

ישראל, ועל ידי זה נכשלו בני ישראל לעבוד עבודה זרה ונחרב בית המקדש, ולפי זה כל הנסיונות שסובלים בני ישראל בזמן הזה נמשך ממה שלקח אברהם אבינו את קטורה, ובאמת כל הנסיונות הללו יש בו צורך גדול שאין אתנו יודע עד מה, "מילא דאם פארשטייען מיר דאך נישט, דער בורא כל עולמים האט אזוי געטון, די וועלט איז א עולם הנסיון, דאס איז דער תכלית הבריאה מען זאל זיך פלאגן מיט די גרויסע נסיונות, נאך די גאולה וועט מען וויסן וואס איז דער צורך דערפון, אבער די אלע ענינים, אלעס איז א עבודה פאר השי"ת וואס מען פלאגט זיך אינעם גלות".

ונקדים עוד מה שאמרו חז"ל (תנחומא תבא ס"א) צפה משה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד ליחרב, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום. וטעם הדבר הוא כי כל התפילות נתקנו על הצרות והנסיונות שעוברים על בני ישראל בגלות החל הזה, וכמה תפילות נתקנו במיוחד שישלח הקב"ה את משיחו לגאלינו, "די תפילות זענען דאך אויף די צרות, אויף דעם וואס עס פעלט, אויף די גרויסע נסיונות, כמה תפילות זענען דאך טאקע נאר אויפן בית המקדש און אויף די גאולה און אויף די ישועה".

והנה אף שכל עבודת התפילה נתקן לצורך זמן הגלות, מ"מ לעתיד לבא כאשר יתוקן עונות בני ישראל ישארו כוחות התפילה בעולם ויהיה נחת רוח לפני הקב"ה ביתר שאת ויתר עז, "היינט איז עס א צרה אבער לעתיד וועט זיין א

גרויסער נחת רוח אז אידן האבן זיך געפלאגט, לעתיד וועלן די אלע תפילות זיין נאך א כתר פאר השי"ת, עס וועט זיין על כתרו יתברך, ולפי זה נמצא שכה התפילה הוא בבחינת הוספה, שהרי אילו לא חטאו ישראל לא היו זוכים לכה הנעלה והנשגב הזה, ואך ורק מפני שגלינו מארצינו זכינו לכה התפילות אשר עתיד להיות כתר בראש אלקי צבאות, "סוף כל סוף איז דאס אן הוספה צו עבדות השם ברוך הוא, 'ולעבדו בכל לבבכם' זו תפילה, אז מען זאגט אמת'דיגע תפילות פארן בורא עולם, אז מען האט די זכיה אז מען קען אמאל עפעס מיוחד הלב זיין, מען זאל זאגן תפילות אמיתיות פארן באשעפער ווען מען איז בגולה ובצער".

ועל כן בשעה שאמר הכתוב 'ויוסף' אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, אשר על ידי זה נתגלגל הדבר ונכשלו בני ישראל בעונות חמורות וגלו מארץ ישראל, הסמיך המדרש ודרש שצריך האדם להתפלל שלש פעמים בכל יום כדי שיהא אדם מוסיף בתפילתו, והכוונה שעל ידי שנשא אברהם אבינו את קטורה יהיו התפילות בבחינת הוספה, ויהיו חשובים מאד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, "ווען דער בוכ"ע וועט העלפן אידן דעמאלטס וועט אלעס זיין א חשיבות פארן בוכ"ע וואס אידן האבן זיך געפלאגט אינעם תוקף הגלות, מיט דעם גרויסן צער פון דעם שפלות הגלות, אידן האבן מרבה געווען בתפילות ותחנונים".

(דברות קודש ס"ג חיי תשי"ט לפ"ק)

בכל פעם שלומד ומתפלל צריך מעט מעט להתעלות ולהוסיף באיכות

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה
(כה א). במדרש תנחומא (ס"ה)
ילמדינו רבינו כמה תפלות אדם מתפלל
ביום, רבי שמואל בר נחמן אמר צריך
האדם להתפלל שלש פעמים בכל יום, ומה
ראו לתקן שלש תפלות, כדי שיהא אדם
מוסיף בתפלתו, ולא בתפלה בלבד, אלא
אף בתורה יהא מוסיף והולך, ולא בתורה
בלבד אלא אף בבנים, אם נשא אשה
ומתה ישא אחרת ויעמיד ממנה בנים, תדע
לך שהרי אברהם שמתה אשתו לא ישב
לו אלא לקח אשה, שנאמר 'ויוסף אברהם
ויקח אשה'.

ודברי המדרש נפלאו ממני, כי האיך שייך
לומר שתקנו להתפלל שלש
תפילות כדי שיהא אדם מוסיף בתפלתו,
הרי עיקר תקנת חז"ל הוא שיתפללו שלש
תפילות, ואם כן לא שייך כאן הוספה יותר
על החיוב, "וואס איז דער חשבון, וועלכע
איז אן עיקר און וועלעכע איז א טפל, וואס
הייסט דאס עפעס מוסיף זיין". וביותר
יפלא מה שאמרו שאף בתורה יהא מוסיף
והולך, והלא כל מה שיוסיף אדם בעסק
התורה כבר מצווה ועומד בה מעיקר הדין,
כמו שאמר הכתוב (יהושע א ח) 'והגית בו
יומם ולילה', ואם כן האיך שייך להוסיף
על החיוב, "ווען קען מען מוסיף זיין,
אלעס גיהער דאך צום חיוב, מען קען דאך
נישט נעמען מער צייט וויפיל מען האט,
און וויפיל מען האט מוז מען לערנען".

ואפשר לומר בביאור הענין שאין הכוונה
שצריך האדם להוסיף בזמן
הלימוד, אלא באיכות והבנת הלימוד,
דהיינו שבכל פעם שילמוד יוסיף בה הבנה
ביתר שאת וביתר עז, כמו שאמרו חז"ל
(עירובין נד:) למה נמשלו דברי תורה כדד,
מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו
מוצא בו חלב, אף דברי תורה כל זמן
שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם. "אפילו
עם דאכט ויך מען האט שוין דורכגעלערנט
דעם ענין, מען האט שוין פארשטאנען,
זאלסטו צולייגן דעם קאפ, זאלסט ויך
נישט פארלאזן איך האב שוין דאס
געלערנט, דו וועסט זעהן אז דו וועסט עם
נאכאמאל איבערלערנען וועסטו בעסער
פארשטיין". ואם האדם רואה שלא ניתוסף
לו שום הבנה חדשה, סימן הוא שלא למד
כראוי, כי אם האדם לומד באופן הראוי
בוודאי מבין ומשיג בה יותר ויותר,
"מאמער שטייגסטו נישט אז א סימן דו
האסט נישט צוגעלייגט דעם קאפ, דו
האסט נישט גוט געלערנט, אז מען לערנט
גוט זעהט מען, מען באקומט
אויפפאסונגען צו חבנת התורה מער וואס
מען האט געהאט פריער".

ובכל החזיון הזה הוא גם בענין התפילה,
דהנה טעם הדבר שתקנו חכמים
להתפלל שלש פעמים בכל יום הוא לפי
שתכלית התפילה הוא שיכנסו הדברים
ללבו, על דרך שכתב בספה"ק נועם

אלימלך (פרשת תולדות עה"פ ויזרע יצחק) לפרש מאמרם (עיין ספר הישר לר"ת פי"ג) דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב. שהכוונה לאותו לב עצמו שיצאו ממנו באמת, חוזרים אותן הדברים ונכנסים בלבו ומוסיפים לו קדושה, עכדה"ק. "מען גייט דאווענען, מען זאגט דברים היוצאים מן הלב, שפירט מען עפעס אין הארץ אויכעט אן התפעלות", ועל כן צריך להתפלל שלש פעמים ביום, כי לא די לזה תפילה אחת ביום, וצריך לנסות בכל תפילה ותפילה ולחוסף בכוונת התפילה עד אשר יבא אל תכליתה, "דאס גייט נישט אויפאמאל, אז נישט ביי דער תפילה פרובירט מען ביי

די אנדערע תפילה, וואס אמאל מען זאל מוסיף זיין".

וזהו כוונת חכמינו ז"ל באמרם שיהא אדם מוסיף בתפלתו, ואין הכוונה שיוסיף עוד תפילה יתירה, אלא באותו נוסח התפילה צריך האדם שיוסיף בה כוונה יתירה בכל פעם, "מען דארף זעהן ווען איך האב געדאווענט א שפעטערע תפילה, צו האב איך אביסל בעסער געדאווענט ווי די פריערדיגע תפילה, טאקע די זעלבע שמונה עשרה וואס מען האט דיך מחייב געווען זאלסטו זאגן אויף אן אנדערן אופן ווי דו האסט פריער געזאגט".

(דברות קודש דרשת פתיחה חיי תשכ"ח לפ"ק)

